

Margita Žagarová
Ana Pintarić

O NEKIM SLIČNOSTIMA I RAZLIKAMA IZMEĐU HRVATSKOGA I SLOVAČKOGA JEZIKA

Na Pedagoškom se fakultetu u Osijeku u akademskoj godini 1998./99. kao izborni predmet studentima hrvatskoga jezika i književnosti nudi slovački jezik. Svrha je ovoga članka ukazati na sličnosti i razlike između Hrvatskoga i slovačkoga jezika. U članku ćemo o tim razlikama govoriti s obzirom na abecedu, znakove, samoglasnike, suglasnike i mekane slogove.

U hrvatskom standardnom jeziku ima 31 (bez dvoglasnika ie), odnosno 32 (s dvoglasnikom ie) fonema¹. Fonem se može bilježiti jednim, dvama (dž, lj, nj) i trima znakovima (ije za ie).

Latinička se slova navode ustaljenim redom, abecedom, koja se ponešto razlikuje u pojedinim jezicima. Hrvatska abeceda, nazvana gajicom, ima ovaj red: a, b, c, č, ć, d, dž, đ, e, f, g, h, i, j, k, l, lj, m, n, nj, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž.

Nazivi tih slova su: a, be, ce, če, će, de, dže, đe, e, ef, ge, ha, i, je, ka, el, elj, em, en, enj, o, pe, er, es, eš, te, u, ve, ze, že.

***Margita Žagarova napisala dio o slovačkom jeziku, a Ana Pintarić o hrvatskom jeziku.

¹ Jezikoslovci se ne slažu sasvim pri utvrđivanju broja fonema u hrvatskom standardnom jeziku. Razlozi su u fonološkom vrednovanju dvoglasnika ie. Osim toga i r se javlja kao slogotvorno i neslogotvorno pa je pitanje treba li ga računati kao jedan ili kao dva fonema.

U hrvatskim se tekstovima za pisanje tuđih osobnih i zemljopisnih imena, ili kao znakovi u nekim strukama, pojavljuju i: q Q (naziv kve), w W (dvostruko ve), x X (iks), y Y (ipsilon). Osim navedenih pojavljuju se još neki znakovi².

Zatvornici se mogu izgovarati i sami, bez samoglasnika, s dodavanjem poluglasa: *b', c', č'* itd.

Glasovi koji se mogu izgovarati bez prizvuka kao poluglasa su nositelji sloga., oni su slogotvorni, drugi to nisu.

Slogotvorni glasovi ili samoglasnici su *a, e, i, o, u*, dvoglasnik *ie* i zvonačnik (sonant) *r* (rzati, prst). Ponekad je i *l*³ slogotvorno (npr. Vltava) Svi ostali su neslogotvorni. Među njima je i neslogotvorno *r*.

Pogledajmo kako je to u slovačkom jeziku.

Slovačka abeceda ima ove znakove:

a, á, ä, b, c, č, d, ď, dz, dž, e, é, f, g, h, ch, i, í, j, k, l, ľ, l', m, n, ň, o, ó, ô, p, r, ř, s, š, t, ť, u, ú, v, x, y, z, ž.

Neki samoglasnici i suglasnici postoje samo u slovačkom jeziku: *á, ä, ď, dz, é, h, ch, í, ľ, l', n, ó, r, ť, ú, y, ý*.

Samoglasnici se dijele na:

kratke: a, ä, e, i, o, u, y,

duge: á, é, í, ó, ú, ý.

Vidljivo je da samoglasnik *ä* (široke *e*) postoji samo kao kratki samoglasnik. U slovačkom je jeziku malo riječi s ovim samoglasnikom, da nabrojimo samo neke: *pät', pamät', devät', päta, päst', mäso, smäd, svätý*.

I u hrvatskom se jeziku neki samoglasnici dugo izgovaraju, no ne postoji obveza njihova bilježenja. Znak za dužinu je (-).

Dakle, izgovor dugih samoglasnika je isti u oba jezika, jedino se u slovačkomu ta dužina obvezatno i bilježi. Npr.

hrvatski: vlada, zakon, vino, mudry

² U izdanjima se HAZU upotrebljavaju i neki posebni znakovi. Vidi: Babić-Finka-Moguš. *Hrvatski pravopis*, 1994., vidi i: Stjepan Babić i ostali. *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, HAZU, 1991., str. 392.

³ U praslavenskom fonološkom sustavu pored samoglasnika slogotvorni su fonemi bili *r* i *l*. U hrvatskim se narječjima slogotvorno *r* sačuvalo do danas. Slogotvorno se *l* od početka 14. stoljeća počelo reflektirati u *o*. U nekim lokalnim govorima ima i danas tragova popratnog vokala uz takvo *l* (ul, ol, el, lu). Vidi: Eugenija Barić i drugi. *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 1979., str. 469.

slovački: vláda, zákon, víno, múdry

U slovačkom jeziku postoje dva i. Oba isto zvuče, no razlika je u pravopisu.

Za *i* kažemo da je meko, a za *y* da je ipsilon ili tvrdo.

Meko se *i* piše po mekanim suglasnicima, a *y* se piše po tvrdim suglasnicima (postoje i iznimke).

Primjeri: -*i* – čítat̃, šít̃, cudzí, život, cibul̃a,

-*y* – dýchat̃, typ, peknỹ, lyžica, kýchat̃, gymnázium, chyba.

Suglasnici se u hrvatskomu jeziku dijele po mjestu tvorbe: prema sudjelovanju pomičnih govornih organa i s obzirom na položaj pomičnih govornih organa prema nepomičnima. Tako je i u slovačkomu jeziku, pa suglasnici mogu biti:

tvrdi: d, t, l, n, k, g, ch, h,

mekani: d̃, t̃, l̃, ñ, c, dz, dž, j, č, š, ž

obojaki (to je na slov. jeziku): b, p, m, v, r, s, z, f

Pogledajmo sada koje suglasnike ima samo slovački jezik:

tvrdi: ch, - u pisanom obliku

mekani: d̃, t̃, l̃, ñ, dz

Objasnimo ih. Slovački suglasnik *ch* u govornoj formi odgovara hrvatskom suglasniku *h*. Pogledajmo to na primjerima:

hrvatski: hvala, hitro, kuhar, streha, tiho

slovački: chvála, chytro, kuchár, strecha, ticho

Suglasnik se *h* u hrvatskomu jeziku ostvaruje iza tvrdoga nepca, pa mu po mjestu tvorbe/vrsti zaprjeke ne odgovara slovačko *h*: ono se ostvaruje u donjem dijelu grkljana i više mu odgovara mjesto izgovora hrvatskoga glasa *g*. Evo primjera:

slovački: hora, hlava, noha, kniha, hlas

hrvatski: gora, glava, noga, knjiga, glas

Mekani suglasnici koji se nalaze samo u slovačkomu jeziku jesu: *d̃, t̃, n, l̃, dz* i označeni su mekanim znakom (osim *dz*) i oni su možda najbliži hrvatskim suglasnicima *dj, tj, nj, lj*.

Evo primjera:

<i>slovački</i>	<i>hrvatski</i>	<i>slovački</i>	<i>hrvatski</i>
ḷ	lj	n	nj
Ḷubica	Ljubica	Sona	Sonja
kráḷ	kralj	Tána	Tanja
kḷúč	ključ	višna	višnja
košeḷ̌a	košulja	sukňa	suknja

slovački		
<i>ď</i>	<i>ť</i>	<i>dz</i>
Ḍurko	Peṭo	medza
medveḍ	šesṭ	medzi
ďaleko	radosṭ	sadza
dážḍ̌	labuṭ̌	

U slovačkom jeziku postoje još dugi suglasnici s dugačkim izgovorom i dugačkim znakom. To je dugo *l'* i dugo *r*. Oni imaju i slogotvornu funkciju, dakle broje se za jedan slog. Npr.

l' - stl'p, kl'b, jbl'čko, tl'čik,
r' - vrba, hrba, trnie, vrtačka

U hrvatskomu, pak, jeziku jedan suglasnik može biti i samoglasnik, znači može biti nosilac sloga: to je *r*, npr. prst, smrt, vrt.

Već smo spominjali u hrvatskomu jeziku dvoglasnik *ie* koji se piše *ije*, npr. bijel, lijep, snijeg.

U slovačkom jeziku su ovi dvoglasnici: *ia*, *ie*, *iu*, *ô* – u pisanoj formi, a izgovaraju se *ija*, *ije*, *iju*, *uo*. Dakle: *ia*(ija), *ie*(ije), *iu*(iju), *ô*(uo).

Navodimo riječi s tim dvoglasnicima:

<i>ia (ija)</i>	<i>ie (ije)</i>	<i>iu (iju)</i>	<i>ô (uo)</i>
žiak	trieda	krajšiu	môj
Mária	krieda	milšiu	stól
sviatok	biela	tenšiu	kôň
mesiac	Gabriela	veselšiu	nôž
Terézia	vietor	lepšiu	kôš

U svim se primjerima piše *ia, ie, iu, ô*, a izgovara: *ija, ije, iju, uo*. Razlika u odnosu na hrvatski jezik jest u tome što u nekim navedenim primjerima riječi isto zvuče u hrvatskom i u slovačkom jeziku, samo što se u slovačkom jeziku suglasnik *j* izgovara, no ne piše, a u hrvatskom se jeziku suglasnik *j* izgovara i piše. Npr. riječ *Marija* na hrvatskom se i piše i izgovara sa suglasnikom *j*, a na slovačkom se piše *Maria*, no izgovara se *Marija*.

U slovačkom jeziku postoje i *mekani* slogovi.
To su: *de, te, le, ne, di, ti, ni, ni*.
Oni se pišu kako je navedeno ali se izgovaraju mekano *ḍe, ṭe, ḷe, ne, ḍi, ṭi, ṇi, ṇi*. Evo primjera:

<i>DE (ḍe)</i>	<i>TE (ṭe)</i>	<i>LE (ḷe)</i>	<i>NE (ne)</i>
<u>d</u> esaṭ	o <u>t</u> ec	<u>l</u> ekár	<u>n</u> ebo
<u>d</u> edo	<u>t</u> eta	<u>o</u> lej	<u>d</u> nes
<u>i</u> dem	<u>t</u> eplo		<u>n</u> edeḷ'a
<u>n</u> edeḷ'a	<u>ḍ</u> atelina		<u>k</u> one
<u>d</u> en	<u>ḍ</u> atel		<u>n</u> esiem
<i>DI (ḍi)</i>	<i>TI (ṭi)</i>	<i>LI (ḷi)</i>	<i>NI (ni)</i>
<u>d</u> ivadlo	<u>d</u> eti	<u>l</u> ipa	<u>A</u> nička
<u>d</u> iviṭ'sa	<u>t</u> icho	<u>l</u> ístok	<u>k</u> niha
<u>r</u> odičia	<u>k</u> útik	<u>k</u> úpili	<u>ch</u> odník
<u>s</u> edíme	<u>t</u> isíc		<u>n</u> ikto

U slovačkom se jeziku nalaze još suglasnici *x X, q Q, w W*, koji se rabe u stranim riječima.

Na primjer:

- mixer, Aleksander
- Quito, Quebec
- - watt⁴

⁴ PRAVIDLÁ SLOVENSKEHO PRAVOPISU, VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED, Bratislava 1991., str. 20-21.

* * * * *

Uspoređujući hrvatski i slovački jezik na fonološkom i fonetičkom planu vidljive su velike sličnosti između dvaju jezika. U članku smo ukazali na neke od njih.

**ON SOME SIMILARITIES AND DIFFERENCES
BETWEEN CROATIAN AND SLOVAKIAN**

Students of the Croatian Language and Literature at the Faculty of Education in Osijek are offered the elective course in the Slovakian Language. The aim of this paper is to highlight the differences and similarities between Croatian and Slovakian. The paper discusses the differences pertaining to the alphabet, signs, vowels, consonants and unstressed syllable.